

Minder pensioen of alleen later pensioen?

Op 10 juni jl. heeft het kabinet met sociale partners, verenigd in de Stichting van de Arbeid (STAR), een akkoord gesloten over onze oudedagsvoorziening en de ouderenparticipatie. Dit akkoord bevat afspraken over het verbeteren van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën inzake de AOW, het stelsel van aanvullende pensioenen en uiteraard de duurzame inzetbaarheid van werknemers.

Met name de gevolgen van de aanvullende pensioenen zijn beperkt zichtbaar. In eerste instantie was er sprake van en verlaging van het 'pensioen opbouw percentage' van 2% eindloon (laatst verdiende salaris) naar 1,75% eindloon en 2,25% middelloon naar 2% middelloon. Aangezien de aanvullende pensioenen gekoppeld zijn aan de AOW, is het van belang om deze ontwikkelingen ook kritisch te volgen. De gevolgen van langer leven raakt de overheid en de pensioensector.

Opleidingsniveau en langlevens

Ons poldermodel heeft tot gevolg dat alle betrokkenen mogen meebeslissen over de pensioengevolgen. Dit betekent dat jong en oud, werkgevers en werknemers, pensioenfondsen en verzekeraars hun belangen afwegen. Nu de zware beroepen in het wetsvoorstel van 10 mei 2011 niet meer in de discussie voorkomen (zijn er opeens geen zware beroepen meer?) is de vraag of de uiteindelijke rekening niet bij de jongeren komt te liggen. Als we solidariteitsgedachte dus gaan loslaten, gaan we maar eens inzoomen op de verschillende doelgroepen. Wie langer leeft, dient dus in principe meer bij te dragen. In onderstaande tabel ziet u gelijk de consequenties. Het verschil in levensverwachting tussen een HBO of universitair geschoolde werknemer met een VMBO'er is overigens ruim 2,5 jaar.

Tabel 1: levensverwachting in jaren naar opleidingsniveau, 1997-2005 (bron: CBS)

Levensverwachting	Opleiding	Mannen	Vrouwen
Bij geboorte	Basisonderwijs	72,2	78,1
	VMBO	74,6	81,1
	Havo, vwo, mbo	77,1	83,7
	Hbo, universiteit	79,1	83,8
Resterend bij 65 jaar	Basisonderwijs	13,9	18,2
	VMBO	15,0	20,1
	Havo, vwo, mbo	16,3	21,8
	Hbo, universiteit	17,5	21,4

Uit bovenstaande tabel kan geconcludeerd worden dat voor een lager opgeleide werknemer minder pensioenpremie noodzakelijk is, omdat hij statistisch gezien minder lang leeft.

Hoogte pensioenopbouw

Met de voorgestelde aanpassing van de pensioenopbouwpercentages per 2013 in het wetsvoorstel gaat het opbouwpercentage naar beneden en de pensioen richtleeftijd wordt verhoogd. Deze maatregel zal voor alle werknemers die na 1 januari 2013 pensioneren gevolgen hebben voor de hoogte van het op te bouwen pensioen.

Voor werknemers die tussen 2013 en 2020 met pensioen gaan, betekent dit dat zij iets langer (een halve maand tot maximaal 4,5 maand) moeten doorwerken om een gelijkwaardig pensioen op te bouwen als onder het huidige fiscale kader mogelijk is.

Voor werknemers die na 1 januari 2020 met pensioen gaan, geldt dat zij minder pensioen zullen opbouwen dan zij hadden gedaan als zij zonder de genoemde aanpassingen hadden doorgewerkt tot hun 66e jaar.

In onderstaand tabel ziet u het procentuele gevolgen van de pensioenverlaging.

Concreet gaat een eindlooonopbouw van mogelijk 70% in 35 jaar naar 61% in 35 jaar en middelloon van 79% naar 70% van het gemiddelde loon (en niet het laatstverdiende loon.)

Het feit dat bij 40 dienstjaren de cijfers er veel beter uitzien, geeft dit bij een middelloon pensioenregeling toch ruim 10% minder opbouw.

Effecten aanpassing Witteveen kader op uiteindelijke fiscaal maximale pensioenresultaat

	Pensioen-richtleeftijd	Dienstjaren	Maximale opbouwpercentages		Pensioenresultaat (vanaf de geldende richtleeftijd)	
			Eindloon per jaar	Middelloon per jaar	Eindloon (in % van laatstverdiende loon)	Middelloon (in % van gemiddeld verdiende loon)
Huidige Witteveen kader	65	35	2,00	2,25	70	79
Voorgestelde Witteveen-kader	66	35 40	1,75	2,0	61 70	90 80

Over het aantal dienstjaren is nog wel wat op te merken. Naar mijn mening is de budgettaire gedachte, vanuit het gedoogakkoord ca. € 700 miljoen structureel besparen vanaf 2013, het uitgangspunt geworden.

De hoogte van de wettelijk te hanteren maximum opbouwpercentages is een enigszins arbitraire aangelegenheid. Vroeger was uiterste toetreedleeftijd van 25 jaar in de wet opgenomen en was er nog sprake van een 'pensioen richtleeftijd' van 60 jaar. Inmiddels hanteert de Pensioenwet als uiterste toetreedleeftijd 21 jaar, geldt fiscaal een pensioen richtleeftijd van 65 jaar en wordt dit verhoogd naar 66 jaar. Als uitgangspunt had het kabinet derhalve 45 dienstjaren moeten nemen en kwam het opbouwpercentage uit op ca. 1,55% eindloon en ca. 1,75% middelloon. Het is niet uit te sluiten dat in een toekomstig kabinet alsnog deze percentages worden geïntroduceerd. Het fraaie poldermodel heeft dus (tijdelijk?) geresulteerd in 40 dienstjaren.

Het kabinet is op dit moment van oordeel dat het mogelijk is van werknemers te vragen om ten minste veertig jaren te werken alvorens een pensioen van 70% van het laatstverdiende loon kan worden bereikt (of 80% van het gemiddeld verdiende loon).

Kritische opmerkingen

Er zijn een aantal belangrijke afspraken binnen het Pensioenakkoord gemaakt, waar wij toch wat kanttekeningen bij maken.

1. Het is logisch dat de Sociale partners een toekomstbestendig stelsel wensen dat beter bestand is tegen veranderingen in levensverwachting en ontwikkelingen op de financiële markten. Ook blijft indexatie een belangrijk onderdeel. Dit betekent dat de pensioenpremie eenvoudigweg omhoog moet. Aangezien dit niet mogelijk is, kan het niet anders dat de pensioenopbouw gaat afnemen én later wordt uitgekeerd.
2. De kenmerken zoals collectiviteit, solidariteit en verplichtstelling moeten worden behouden, maar dit gaat uiteindelijk botsen. Jonge deelnemers die geen enkele garantie krijgen óf en hoeveel pensioen wordt uitgekeerd, zullen kritisch(er) worden op de hoogte van hun pensioenpremie.
3. Als verregaande premiestijging voor zowel werknemers als werkgevers moet worden voorkomen zal de indexatie van pensioenrechten een groot probleem zijn. De geldontwaarding van pensioenrechten is bij een looptijd van 40 jaar circa 50%.
4. Resultaatsafhankelijkheid werkt voor deelnemers zelden positief, als we dit beoordelen vanuit het huidige perspectief. Er ontstaat sneller de kans om pensioenuitkeringen te verlagen en de vraag of we meevallers gebruiken voor herstellpremies of toekomstige indexaties wordt bepalend.

Conclusies

De pensioenrekenleeftijd blijft uniform afgestemd op (de stijging van) de AOW leeftijd. Gelijktijdig met het wettelijk vastleggen van de verhoging van de AOW-leeftijd in 2020 naar 66 jaar, stelt men voor om op centraal niveau voor de nieuwe pensioenopbouw de pensioen richtleeftijd per 1 januari 2013 te verhogen naar 66 jaar. Bij de aankondiging en vastlegging in 2015 van de AOW-leeftijd voor 2025 wordt de pensioenrekenleeftijd in 2015 verhoogd naar de nieuwe AOW-leeftijd van waarschijnlijk 67 jaar. Wie denkt dat het allemaal we meevalt heeft het goed mis. De afgelopen jaren hebben we, door het niet indexeren van de pensioenen, al 6% koopkracht misgelopen. Op de lange termijn is het niet alleen dat we op latere leeftijd pensioen gaan ontvangen, maar vooral hoeveel minder pensioen we gaan opbouwen. De financiële gevolgen per deelnemer dienen nóg beter in beeld gebracht te worden.